

A gyógyszerárak államosításának első szakasza, avagy Örkény István „felajánlja” gyógyszerárát az államnak Sztálin 70. születésnapjára ^[1]

Joggal gondolhatnánk, hogy Örkény István egyik kiadatlan egyperces novellája lapul a levéltári dokumentumok között, sajnos azonban nem erről van szó. Örkény 1949. december 5-én, alig két héttel Sztálin 70. születésnapja előtt valóban felajánlotta a Rákóczi út és a József körút sarkán álló, mind a mai napig üzemelő *Csillaghoz* címzett családi gyógyszerárát a Népjóléti Minisztériumnak. Az államosítást követően az Örkény család gyógyszerára lett – immár „Vörös Csillag” néven – hazánk első szovjet mintára kialakított gyógyszerára.

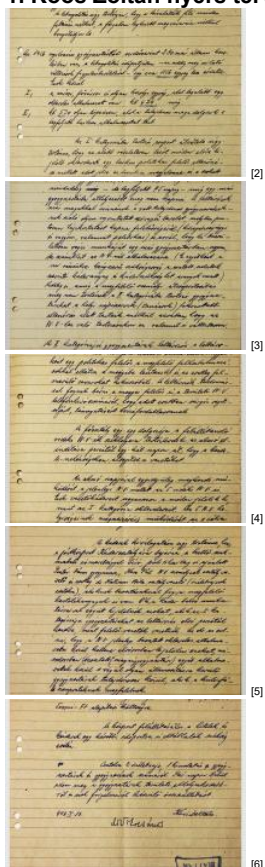
Mielőtt Örkény önkéntesnek egyáltalán nem nevezhető felajánlásának részleteit ismertetném, röviden érdemes kitérni a gyógyszerárak államosításának történetére. A kommunista hatalomátvételt követően a gyógyszerész társadalmat mint „fegyvelmetlen, pártsemptonból, ideológiailag teljesen képtelen és lelkiismeretlen, hazafiatlan, önző és megbízhatatlan” csoportot tartotta számon az államhatalom. [1] A gyógyszerár-tulajdonosokat tömörítő Országos Gyógyyszerész Egyesület élére kommunista kormánybiztosokat neveztek ki, akiknek feladatául adták az osztályidegennek és kizsákmányolónak tekintett réteg felügyeletét. A gyógyszerári alkalmazottakat a szakszervezeti mozgalom fogta össze, melyben 1948-ban a kommunisták szintén átvették a hatalmat.

A gyógyszerárak államosítása nem volt eleve eldöntött tény 1945 után. Többféle reformelképzelés látott napvilágot, a gyógyszerészet ügyét rendező, 1948-ban elfogadott törvény [2] alapvetően érintetlenül hagyta a magántulajdon rendszerét. Az államosítás felé tett első lépés az Állami Kezelésbe Vett Gyógyszerárak Nemzeti Vállalatának (ÁKVGYNV) létrehozása volt, mely 1949. január 1-től kezdődően vette „állami kezelésbe” a gazdátlan gyógyszerárakat. Ez többféle okból következhetett be: [3]

- a gyógyszerár tulajdonosa a második világháborúval összefüggésben (holokauszt, frontszolgálat stb.) vagy más okból kifolyólag elhunyt és nem volt törvényes örököse, vagy az nem igényelte vissza a gyógyszerárát;
- a gyógyszerár tulajdonosa nyugatra emigrált a háború, a szovjet csapatok vagy a felelősségre vonás elől;
- a gyógyszerár tulajdonosát az 1945 utáni számonkérések során megfosztották gyógyszerárától;
- az újonnan felállított gyógyszerárak pedig eleve állami tulajdonba kerültek.

Az ÁKVGYNV létrehozása már a gyógyszerészekkel szembeni bizalmatlanságra épült. Az *Olt Károly* [4] népjóléti miniszter által előterjesztett javaslat szerint a magánkézben lévő, kizsákmányolásra épülő gyógyszerárakkal szemben kizárólag az ÁKVGYNV felállítására szavatolja a lakosság jobb ellátását. Jóllehet az államtitkár, *Vikol János* [5] nyilvánosan tiltakozott az ellen, hogy államosításnak tekintsek a vállalat létrehozását. [6] Vikol azonban nem mondott igazat, tudnia kellett a folyamatban lévő előkészületekről. Egy hónappal később, 1949. januárjában ő is kézhez kapta *Koós Zoltán* [7] tervezetét a gyógyszerárak államosításáról. Koós azt javasolta, hogy az akciót egyidőben, rajtaütésszerűen hajtsák végre, a jogfosztott tulajdonosokat a városi patikák esetén azonnal, a kisebb patikák esetén két-három hónapon belül helyezték át másik gyógyszerárba. Javasolta továbbá, hogy az államosítást egy politikai felelős és az új gyógyszerári vezető hajtsa végre, az államosított üzemek pedig a Nemzeti Vállalatok kezelésébe kerüljenek.

1. Koós Zoltán nyers tervezete a gyógyszerárak állami kezelésbe vételéről

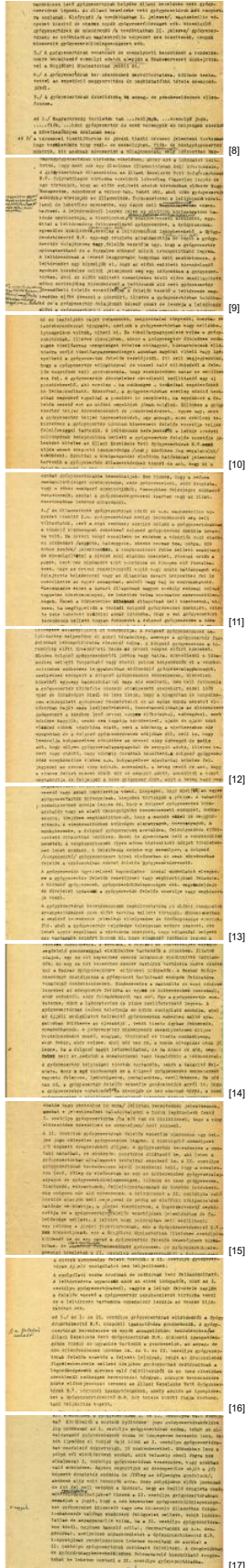
Tovább a galéria oldalára ^[7]

1949. január 19.

Jelzet: MNL OL M–KS 276–116–11–8. – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Az 1945 utáni munkáspártok iratai, Magyar Dolgozók Pártja, MDP központi szervei, Államgazdasági Osztály – Eredeti, kézzel írt, aláírással.

Az állami kezelésbe vételt 1949 júliusában már tényként kezelték a Népjóléti Minisztériumban is. A *Pintér János* [8] gyógyszerész főelőadó által készített tervezet szerint az „*általános szocialista elveknek megfelelően szükség van a gyógyszerárak államosítására*”. Pintér a legfontosabb szempontnak a minél váratlanabb végrehajtást tartotta. Ennek érdekében javasolta, hogy a teljes államosítás megtörténteig az ÁKVGYNV folytassa a gyógyszerárak átvételét. „*mert ha nagyobb szünet állna be [...] akkor azt a látszatot kelthetné, hogy most már egy általános államosításnak kell következnie*”. A minisztérium pedig – a vagyon kimentését megakadályozandó – igyekezett elkerülni, hogy a gyógyszerészek felkészüljenek az államosításra. A teljes államosításnak és a leltározásnak tehát „*váratlanul és lehetőleg egyszerre*” kellett megtörténnie.

2. Pintér János tervezete a gyógyszerárak megreformálásáról

Tovább a galéria oldalára ^[18]

1949. július

Jelzet: MNL OL XIX-C-1-r-3170/2-36/1949. – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Az államigazgatás felsőbb szervei, Egészségügy, Népjólét, Népjóléti Minisztérium, Üzemgazdasági főosztály, Gyógyszertárak és gyógyszereszek ügyei – Eredeti, gépelt, aláírással.

Pintér javaslatát a Minisztérium és az ÁKVGYNV tervszerűen hajtotta végre, havi szinten nagyságrendileg 10 gyógyszerterár került állami kezelésbe. Az ÁKVGYNV a működését 157 gyógyszerterárral kezdte meg, 1949. május 31-én viszont már 207, novemberben pedig 250 államosított gyógyszerterárat irányított.^[9] A gyógyszerterárok 1950. június 2-án végrehajtott teljes államosítása idején a hazánkban található megközelítőleg 1450 gyógyszerterár közül 319 már állami tulajdonban volt (22%). Ezt a másfél éves periódust a „csendes államosítás” időszakának nevezhetjük, amikor hivatalosan csak állami kezelésbe vételről beszéltek, de már rendelkezésre állt az első tervezet a gyógyszerterári hálózat teljes államosítására vonatkozóban.

Mindez annak ellenére zajlott már 1949. január 1-től, hogy a törvényi alapja ekkor még rendezetlen volt. Az 1949. decemberi kihirdetését követően „az egyes ipari és közlekedési vállalatok állami tulajdonba vételéről” szóló törvényerejű rendeletre hivatkoztak,^[10] figyelmen kívül hagyva, hogy a gyógyszerterár elsősorban közegészségügyi intézmény. Az igazságügy-minisztérium jogi állásfoglalása szerint azonban a gyógyszerterárok elsődlegesen gazdasági hasznót hajtó vállalatok és csak másodsorban

közegészségügyi intézmények.[11] Ezt a nézetet a Népjóléti Minisztérium is elfogadta. Törvényi alap nélkül is rengeteg indokot lehetett azonban találni az államosításokra.

A gyógyszerárak egy részét 1949-ben a minisztérium a gyógyszerhiány vagy a rossz körülmények miatt vette állami kezelésbe. A gyógyszerkészletben tapasztalt hiányosságok miatt államosították a budapesti Szép Ilona[12] és Szent László gyógyszerüzemeket[13] is. A minisztérium megállapítása szerint „a *magángyógyszertárak készleteinek kirablása még ma is folyik*”. Vagyis a hiányos anyagkészletért egyértelműen a „kizsákmányoló réteghez” sorolt gyógyszerészeket tették felelőssé, pedig a háttérben egészen más okok húzódkhattak meg. Egyfelől az általános gyógyszerhiány,[14] a beszerzési nehézségek, melyekre több gyógyszerész is utalt.[15] Másfelől pedig a gyógyszerészeknek az a racionális döntése, hogy a gyógyszerárakba a lehető legminimálisabb tökéletessé be. Ekkor már nyílt titok volt ugyanis, hogy az államosításra bármikor sor kerülhet. A Gyógyszerész című folyóirat már 1948-ban fenyegető hangú cikket írt: „...*egyelőre szó sincs államosításról. De ők [a tulajdonosok] felnagyodtak a lehetőségeiket. Mi [a szakszervezet és a baloldali pártok] még csak községekről és intézményekről beszélünk.*”[16] Ők már államosítanak. Ne aggódjanak a sugalmazók. Egyszer sor kerül erre is. A népi demokrácia útja erre felé tart.”[17]

A minisztérium nagyon gyakran élt a retorziós jellegű államosítással is. A „horthysta”, „fasiszta” elemeknek tekintett személyektől minden különösebb indoklás nélkül elvették a gyógyszerüzemeket. Az ÁVH közlése alapján a Népjóléti Minisztérium három özvegytől vonta meg a gyógyszerüzemi haszonélvezeti jogot, mivel a vád szerint „*antidemokratikus magatartásúak és politikailag megbízhatatlanok*” voltak, igazolási eljárás alá pedig nem kerültek.[18]

Megfosztották a gyógyszerüzemektől Deér Ödönt[19] is. Deér – miután a Ganz gyárban felállított igazolóbizottság „antiszociális magatartása” miatt állásvesztésre ítélte – igazolási eljárást kezdeményezett a gyógyszerészek által felállított igazoló bizottságban is. Mivel Deér elítélte a rá nézve terhelő korábbi eljárást, ezért a minisztérium 1949-ben megfosztotta a gyógyszerüzemektől.[20] A kiskunfélegyházi Pokomándy Endrénének[21] a gyógyszerüzemét azért államosították, mert egy volt nyilas parancsnok bizalmas barátja volt, fia nyílas szervező, veje pedig százados volt. Terhére rótták továbbá, hogy gazdag a családja, ráadásul jobboldali egyénekkel és papokkal is szoros kapcsolatot tart.[22] Péri Bélától[23] azért vették el az aszói gyógyszerüzemét, mert káderjelentése szerint 1944 előtt tagja volt a Magyar Országos Véderő Egyletnek (MOVE) és barátságban állt a helyi főszolgabíróval is. 1945 után ugyan belépett a kommunista pártba, de onnan a tagrevízió során kizárták mint osztályidegen elemet.[24]

Czira Jenő[25] győrvári gyógyszerésztől népbírói ítélet miatt vették el a gyógyszerüzemét. Azért ítélték el, mert tagja volt a Magyar Élet Pártjának és 1945 januárjában két hétre elváltatta a katonai parancsnokságot Győrvár községében. Egyéb terhelő adat nem merült fel ellene. Jóllehet sem állásvesztésre, sem vagyonelkobzásra nem ítélték, ennek ellenére a Népjóléti Minisztérium mint „fasiszta” gyógyszerésztől elvette a patikáját.[26]

A „horthysta” elemek eltávolítása jegyében fosztották meg a gyógyszerüzemektől németprónai Wolff Károlynak,[27] a KNEP (Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja) egykori országgyűlési képviselőjének két testvérét. Wolff Lajosnak,[28] a Budapesti Gyógyszerész Testület korábbi elnökének és az országos egyesület korábbi alelnökének a gyógyszerüzemét 1949-ben államosították.[29] Wolff Lajos 1944 előtt a gyógyszerészek között is felbukkanó „keresztény mozgalom” egyik meghatározó alakja volt, aki az 1940-es években tevékenyen részt vállalt az országos egyesület „zsidóberencnek” tekintett vezetőségének, köztük Tauffer Gábornak,[30] Löcherer Tamásnak[31] és Koritsánszky Ottónak[32] a megbuktatásában. A másik testvér, Wolff Dezső[33] is fontos pozíciókat töltött be. Horthy Miklóssal való személyes nexusát bizonyítja, hogy a budai várban található kormányzósági gyógyszerüzem vezetője volt, 1925-ben pedig kormányfőtanácsosi címet kapott. 1937-ben állami engedéllyel a Szent István parknál József Főherceg néven gyógyszerüzemét nyitott. Önmagát mint a „főherceg udvari szállítmányát” hirdette. 1948-ban a kommunisták által szerkesztett Gyógyszerész című lapban egész oldalas cikket jelentettek meg az „antiszociális” viselkedésű Wolff Dezsőről,[34] gyógyszerüzemét egy évvel később államosították.[35]

Azok sem kerültek el sorsukat, akik 1944 előtt vezető tisztséget vállalva küzdöttek a zsidó gyógyszerészekre nézve hátrányos törvények enyhítéséért. Az országos egyesület korábbi igazgatóját, Koritsánszky Ottót az igazolási eljárások során még csak feddésben részesítették.[36] de a családi gyógyszerüzemét 1949-ben államosították. Koritsánszkyra a kommunisták különösen nehezteltek, hiszen a Tanácsköztársaság idején vezető szerepet vállaló gyógyszerész az ellenforradalmat követően aktívan részt vett az országos egyesület újjászervezésében, melynek egészen 1944-ig meghatározó tagja, sőt vezető tisztségviselője volt. Az árulónak tekintett Koritsánszkyt azzal az indokkal fosztották meg a gyógyszerüzemét, hogy a „Tanácsköztársaság érdekei ellen fejtett ki tevékenységet, és a kapitalistákat szolgálta”. Ennek alátámasztására becsatolták többek között a Gyógyszerészek Igazolóbizottság 1920-ban kelt végzését, melyben elismerték, hogy Koritsánszky a kommün alatt a „gyógyszerészet polgári érdekeit szolgálta”.[37]

Az országos egyesület korábbi alelnöke, Löcherer Tamás Koritsánszkyval és Taufferrel közösen küzdött a zsidótörvények enyhítéséért az 1930-as évek végétől kezdve. Mivel azonban a két világháború között vezető tisztségviselő volt, és több folyóiratot is szerkesztett, ezért a minisztérium igazoltnak látta azt a vádat, hogy Löcherer „a fasiszta rend hűségese kiszolgálója volt, és a gyűlöletes eszméket szóban és írásban propagálta”.[38] Ezt az általa szerkesztett újságban megjelent, vagy az általa írt – egyáltalán nem kompromittáló – cikkekkélt támasztották alá. Löcherer szinte egyedülállónak jelentette az 1944 előtti korszakkal a folytonosságát a gyógyszerész egyesületek vezetőségében, ugyanis 1945 után a Budapesti Gyógyszerész Testület elnöke és az Országos Gyógyszerész Egyesület társelnöke volt. Az ellene indított hadjárat már az egyesületek 1950-ben bekövetkező felszámolását vetítette előre.

Az államosítók a német nemzetiségűeket is sújtották. Török Árpádot,[39] aki a Gyógyszerészi Közlemben 1944 előtt több antiszemita hangvételű cikket jegyzett, szintén megfosztották hegyeshalmi gyógyszerüzemétől. A hivatalos indoklás szerint nem publicisztikai tevékenysége miatt került erre sor, hanem azért, mert a „svábokat” sújtó rendelet értelmében felkerült a kitelepítési listára.[40] Török ugyan elismerte, hogy 1941-ben német nemzetiségűnek vallotta magát, de tagadta, hogy a Volksbund tagja lett volna, ezért mentességet kért. Gyógyszerüzemének államosítását mégis helybenhagyták, mivel határmenti területen „sváblistán” szereplő gyógyszerész nem lehet felelős vezető.[41] A hegyeshalmi gyógyszerüzem esetében is érvényesült az általános elv, hogy az elközbott vagyont egy Felvidéki kitélepített személy kapta meg.[42]

Őzv. Piatsek Gyuláné sz. Iglauer Eleonórát[43] szintén német származása miatt érte retorzió. A pápai Nemzeti Bizottság, valamint a helyi kommunista párt titkársága kezdeményezte, hogy a 84 éves özvegyasszonyt fosszák meg a gyógyszerüzemétől, mivel „*megengedhetetlen, hogy egy magát németnek valló személy hatósági jogosítványt élvezzen*”. Továbbá azzal vádolták, hogy két gyógyszerészi egy demokratikus párthoz való tartozásuk miatt távolították el a gyógyszerüzemből, ráadásul a nő igazolási eljárás alá sem vonta magát. A később lefolytatott igazolási eljárásban megállapították, hogy Piatsek Gyuláné az 1941-es népszámlálás során valóban német anyanyelvűnek vallotta magát (de nem német nemzetiségűnek!), ezért kitelepítésre ítélték, vagyis „*vagyonelkobzás alá esik, [és] nem alkalmas arra, hogy a mai népi demokratikus magyar társadalmi rendbe beleilleszkedni tudjon.*”[44] A történetben kulcsszerepet játszott még a gyógyszerüzem felelős vezetője és bérlelője, Peczold Károly[45] is, aki azzal a nem titkolt reménnyel kérte a minisztériumtól, hogy Piatsek Gyulánétól vonják meg a gyógyszerüzemét és hosszabbítsák meg lejáró bérleti szerződését, hogy ezáltal nagyobb befolyást szerezzen az üzlet felett. Peczold szerint, aki a „*magyar népi demokrácia hű és igaz munkása*”, kommunista magatartása és párttagsága miatt került konfliktusba az idős haszonélvezővel. A Magyar Kommunista Párt pápai titkársága is támogatta kérését, és elfogadhatatlannak tartotta, hogy Piatsek Gyuláné, aki „*jelenleg is demokráciaellenes, fasiszta magatartást tanúsít*”, gyógyszerüzem haszonélvezője lehet. 1949 júliusában a Pápai Néplap már örömteli hírből számolt be a 349. számú gyógyszerüzemben az államosítás óta eltelt időszakban végbement pozitív változásokról. A gyógyszerüzem régi-új vezetőjét, Peczold Károlyt is megszólaltatták: „*Sokkal nagyobb lelkesedéssel dolgozunk, mint az államosítás előtt, mert tudjuk, hogy mögöttünk áll a népi demokrácia kormánya, és így minden problémát sokkal könnyebben meg tudunk oldani. [...] Tessék nézni, itt mindenféle orvosság megtalálható. Olyan jó a központi gyógyszerellátás, hogy mindenféle gyógyszerért megkapunk, s a dolgozóink minden kívánságát ki tudjuk elégíteni.*”[46]

Burger Zoltán[47] aszói gyógyszerész az 1948. évi XXX. tc. értelmében kérte reáljogi gyógyszerüzemének személyjogi jogait, amit jóváhagytak ugyan, de egy minisztériumi mulasztás miatt nem lépett hatályba. A minisztérium a gyógyszerüzem állami kezelésbe vételét az aszói Magyar Dolgozók Pártja (MDP) titkárságának káderjelentése alapján hajtotta végre. A zsidó származású Burger bűne az volt, hogy „a Hortizmus [1] alatt olyan érdemeket szerzett a 19-es ellenforradalmi időkben, amiért ő és családja megmaradhatott Aszódon. Amikor innen mind elhurcolták a zsidókat, a zsidóüldözés kezdetén baloldali hírokat pengettek, a főlzsabadulás után bekapcsolódott a pártba és pártmunkába, de a főlülvizsgálat alkalmával oszt[ály] helyzeténél és múltjánál fogva ki lett záva pártunkból.”[49] Az államosítás ellen Burger hiába tiltakozott.

3. Káderjelentés Burger Zoltánról

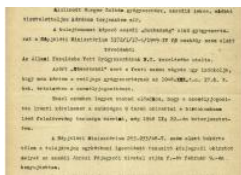
[19]

[Tovább a galéria oldalára](#) [20]

1949. szeptember 18.

Jelzet: MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-17/1949. – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Az államigazgatás felsőbb szervei, Egészségügy, Népjólét, Népjóléti Minisztérium, Üzemgazdasági főosztály, Gyógyszertárak felállítására és áthelyezésére – Eredeti, kézzel írt, aláírással.

4. Burger Zoltán kérelme gyógyszerüzemének államosítása kapcsán

[21]

[22]

[Tovább a galéria oldalára](#) [23]

1949. szeptember 2.

Jelzet: MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-17/1949. – Eredeti, gépelt, aláírással.

5. Minisztériumi feljegyzés és döntés Burger Zoltán gyógyszerára kapcsán

[24]

[25]

[Tovább a galéria oldalára](#) [26]

1949. szeptember 5., szeptember 22.

Jelzet: MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-17/1949. – Eredeti, gépelt, aláírással.

Nem ő volt az egyetlen, aki ilyen szerencsétlenül járt. *Petreczky Tibor*[50] szintén határidőben kérte pásztoói gyógyszerárának személyjogúsítását, mely a minisztérium mulasztása miatt elmaradt, ezért 1949-ben elindították a gyógyszerár államosítását. Petreczky hiába tiltakozott, a helyi MDP káderjelentése az ő esetében is kedvezőtlen volt: „*Politikailag teljesen megbízhatatlan. Jobboldali baráti köre van. [...] gyógyszerterében már több esetben előfordult, hogy el-elejt egy-egy kijelentést, mellyel úgymondván elülteti a bogarat az emberek fülében. Ezt még rea tényekkel, illetve tárgyi bizonyítékokkal reá bizonyítani nem lehetett, de a Párt ezt tudja.*”[51] Burger és Petreczky esete kiváló példa arra, hogy az államosítást minden terhelő tény nélkülözve, koholt vádak alapján is végrehajtották. A minisztérium cinizmusát pedig kiválóan szemlélteti, hogy annak ellenére sem adtak helyt a gyógyszerészek jogos kérelmének, hogy az állam mulasztása miatt kerültek szorult helyzetbe.

Az erőszakos és sokszor a törvényi alapot nélkülöző rekvirálások mellett a gyógyszerárak államosításának másik útját a „felajánlások” jelentették. A fennmaradt dokumentumok alapján a felajánlások valós okát sok esetben homály fedi, de az nyilvánvaló, hogy önkéntességről a legtrikább esetben beszélhetünk. A felajánlás egy olyan színjáték volt, mellyel a hatalom fenntarthatta ugyan a jogszerűség látszatát, a háttérben meghúzódó kényszerítő körülmények azonban rejtve maradtak. Az érintettek talán abban reménykedtek, hogy egy ilyen önkéntes felajánlással a hatalom részéről tapasztalt verbális fenyegetés után enyhíthetik az eljövendő sorsukat, talán megakadályozhatják egy sokkal súlyosabb sorsfordulat bekövetkezését, vagy talán ettől remélték, hogy az új kommunista rezsim valamilyen kegyben részesíti őket. Nem tudhatjuk, hiszen sok esetben csak a színjáték, a propagandisztikus indoklás maradt fenn. A hajdúdorogi *Megváltóhoz* címzett gyógyszerár tulajdonosa és felelős vezetője azzal indokolta felajánlását, hogy „*megérttem az idők szavát, és mint a Magyar Dolgozók Pártjának aktív tagja, ezen lépésemet pártszerűnek és időszerűnek tartom.*”[52] A szajoli *Megváltóhoz* címzett gyógyszerár tulajdonosa pedig azért kérte patikájának államosítását, mert „*a szocializmust mint gyógyszerári munkás óhajtom a népi demokrácián keresztül építeni.*”[53] A nyírógati gyógyszerész, külön kiemelte, hogy „*ezen lemondás nem kényszer hatása alatt történt, hanem önszántamból, amennyiben úgy érzem, hogy ezzel is elősegítem a szocializmus egészséges kiépítését.*”[54]

A szűkszavú indoklásokból is kiderül azonban, hogy a felajánlások mögött sokszor a gyógyszerészek gazdasági ellehetetlenülése, anyagi kényszer állt. A mátrafüredi gyógyszerár tulajdonosai a holokauszt áldozatává váltak, a gyógyszerterát az életben maradt családtag, *Boros István*[55] örökölte meg. A helyreállítás és a régi időkből fennálló tartozások átvállalása azonban anyagilag annyira megterhelte, hogy „*önként felajánlotta*” a gyógyszerterát az államnak. Azonban a patika adósságának átvállalása nélkül, minden kártérítést mellőzve került sor az államosításra. Jóllehet Boros minisztériumnak küldött levelében is helyt kapott a korabeli propaganda, de közben rámutatott családjának teljes elszegényedésére is: „*Gyógyszerterámat 3 ízben ajánlottam fel az Államnak szocialista lelkesedésből, mert gondolkozásmódommal összeférhetetlennek tartottam, hogy tőkés legyek, és most, amikor esedékessé vált adóimat az állami kezelésbe vétel miatt kifizetni nem tudom, családom nem tudom eltartani, mert 4 tagú családom az esetleg még mutatkozó és ezután kivetendő esetleges adók miatt hosszú éveken keresztül nehéz helyzetbe hoznám.*”[56] A gazdasági ellehetetlenülésre, ellehetetlenítésre utal *Hámori Sándornak*[57] az MDP Államgazdasági Osztálya részére írott feljegyzése is. Hámori felhívta a figyelmet arra a lehetetlen helyzetre, hogy 1949 óta olyan gyógyszerek tartását írják elő a gyógyszerészeknek, melyek alacsony forgalom mellett nem gazdaságosak. Jelzi továbbá azt a problémát is, hogy a korábban államosított gyógyszeripari vállalatok sem képesek előállítani megfelelő mennyiségű gyógyszert, nem tudnak eleget tenni a patikák megrendeléseinek, a gyógyszerhiány miatt viszont szintén a gyógyszerészeket büntetik.[58]

Ha a fent ismertetett másfél esztendő „csendes államosításának” hívtuk, akkor az 1950-ben végrehajtott, minden gyógyszerterát érintő rekvirálást nevezhetjük „totális államosításának.” A Magyar Dolgozók Pártjának Titkársága 1950. június 2-án fogadta el Vikol Jánosnak, a Népjóléti Minisztérium államtitkárnak javaslatát a magántulajdonban lévő gyógyszerárak államosításáról.[59] Az előterjesztés a „*politikailag és morálisan*” kifogásolható, osztályidegennek tekintett gyógyszerészekkel szembeni bizalmatlanság légkörében fogant. Az államosításra 1950. július 28-án – a vagyonkimentés megelőzése érdekében – a gyógyszerészek előzetes tájékoztatása nélkül került sor. Az államosítás a gyógyszerár teljes gyógyszerkészletét, felszerelését, a gyógyszerész gépjárművét és a patikának helyt adó ingatlant is érintette, amely sok esetben a gyógyszerészek lakóingatlanul is szolgált. A volt tulajdonosokat, bérilőket és gyógyszerári felelős vezetőket minden esetben áthelyezték, sok esetben le is fokozták. Az államosítási rendelet értelmében[60] ugyan a gyógyszerészeket kárpótálás illette meg, erre azonban sohasem került sor. Az államosított gyógyszerárakat a megyei és budapesti szinten létrehozott Gyógyszerári Nemzeti Vállalatok kezelték.

A gyógyszerárak államosításának ismertetése után térjünk vissza Örkény István levelére, melyben „felajánlotta” a Blaha Lujza téren álló gyógyszerterát Sztálin 70. születésnapjára.

A József körút és a Rákóczi út sarkán álló Csillag gyógyszerár 1910-ben [27]

Forrás: <http://www.fortepan.hu> [28]

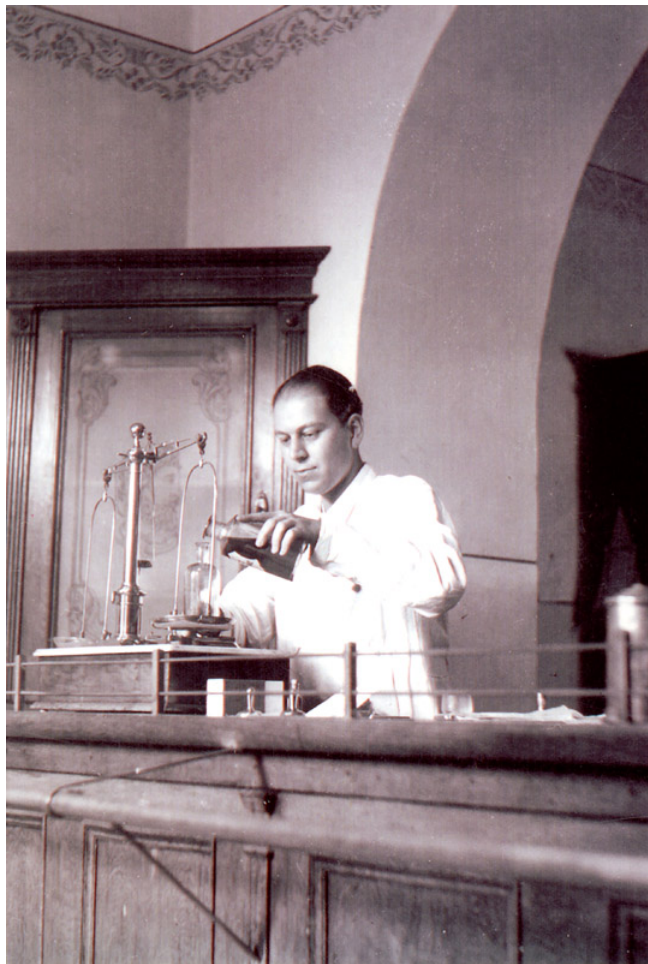
Klősz Győrgy felvétele. BFL-XV-19d-1-08-146

A Csillag gyógyszerár 1930-ban. A homlokzaton látható takarásban az „Örkény patika” felirat [29]

Forrás: <http://www.fortepan.hu> [28]

Makkai Sándor Protestáns Népfőiskolai Egyesület gyűjteménye

Örkény István gyógyszerészhallgatóként
Forrás: orkenyistvan.hu

6. Örkény István felajánlja gyógyszerét Sztálin 70. születésnapjára

[30]

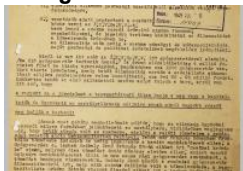
[Tovább a galéria oldalára](#) [31]

1949. december 5.

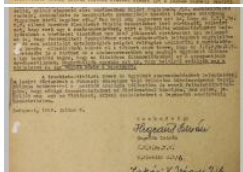
Jelzet: MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-59/1949. – *Eredeti, kézzel írt, aláírással.*

A felajánlás mögött meghúzódó szándékot nem ismerjük, de Örkény további leveleiből és az ügy előzményeiből nyilvánvalóvá válik, hogy nem önkéntes elhatározás állt tette mögött. Az események sorozatát vélhetően egy 1949. júliusi levél indította el. *Hegedűs István*, [61] az ÁKVGYNV munkatársa egy szaklapban megjelent cikk miatt fordult a Magyar Dolgozók Pártjának Politikai Bizottságához. A vállalat működésével kapcsolatban kritikákat megfogalmazó cikket [62] *Székely Jenő* kommunista politikus, a *Gyógyszerész* c. szaklap szerkesztője írta. Hegedűs feljelentése szerint a cikk az „utolsó tőkés országos hálózatnak tekinthető és akként felhasználható patikatulajdonosok és szekerítőik” tudatos aknamunkájának eredménye volt, akik megpróbálják akadályozni a vállalat sikeres működését, és rossz hírét keltik a nyilvánosság előtt. Hegedűs nehezményezte, hogy a cikkben kritizálják a vállalatot a munkáskáderek kinevezése miatt. Három személyt nevesített a „trockista-titóiista kémek és ügynökök” közül: Székely Jenőt, valamint Örkény Istvánt és édesapját, *Örkény Hugót*. [63]

7. Hegedűs István levele a Magyar Dolgozók Pártja Országos Központjának Politikai Bizottsága részére

[32]

[33]

[Tovább a galéria oldalára](#) [34]

1949. július 6.

Jelzet: MNL OL M-KS 276-116-11-8. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Az 1945 utáni munkáspártok iratai, Magyar Dolgozók Pártja, MDP központi szervei, Allamgazdasági Osztály. *Eredeti, gépelt, aláírással*

Hegedűs István feljelentése nem maradt következmények nélkül. Vélhetően ugyanis nem volt független a levelétől az az adóvizsgálat, melyet négy hónappal később, 1949. novemberben folytattak le az Örkény család gyógyszerterében. A vizsgálat során jelentős adóhiányt állapítottak meg, mely végső soron olyan helyzetbe hozta Örkény Istvánt, hogy másfél héttel később kénytelen volt gyógyszerterét „önkéntesen” felajánlani az államnak.

8. Jegyzőkönyv a Csillag gyógyszerterében megtartott vizsgálatról

[35]

[36]

[Tovább a galéria oldalára](#) [37]

1949. november 25., december 8.

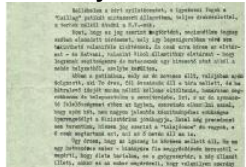
Jelzet: MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-59/1949. – *Eredeti, gépelt.*

Örkény István fiatal korától kezdve író szeretett volna lenni, a gyógyszerészi pálya családi kényszer volt számára.[64] A családi gyógyszerter ugyan hivatalosan az ő nevében volt, valójában édesapja, Örkény Hugó irányította azt, akinek viszont szívügye volt a patika sorsa. Az adórevíziót követő szorult helyzetben Örkény István igyekezett menteni a menthetőt. Abban bízhatott, hogy ha „önként felajánlja” a gyógyszerterét Sztálin elvtárs születésnapjára, enyhébb bánásmódban részesül. Talán kommunista kapcsolataiban, talán írói sikereiben bízva igyekezett emberségesebb eljárást, apróbb engedményeket elérni a minisztériumnál. Tudta, hogy ha édesapja elveszíti a gyógyszerterét, és ezzel együtt munkáját, az végzetes következményekkel járhat. Azzal a kéréssel fordult tehát a minisztériumhoz 1950 januárjában, hogy édesapja a patika felajánlásáért cserébe kapja meg az iparengedélyt a korábban is általa forgalmazott Ferglobin és Nervoplast termékekre. A patika megtartását ekkor már reménytelennek tartotta Örkény István, sőt édesapja érdekében a vizsgálat során megállapított adótartozást is magára vállalta, hátha így kérését teljesítik: „Abban a patikában, mely az én nevemen állt, valójában apám dolgozott, aki 70 éves, fél évszázada áll a tára mellett, és ha hátralevő idejét munka nélkül kellene eltöltenie, hamarosan megrokkanna és belepusztulna a semmittevésbe. Ezt, s az én nyomasztó felelősségemet ebben az ügyben, szeretném elkerülni azzal, hogy apám két, nem nagyon jelentős készítményéhez szükséges iparengedélyt a Minisztérium jóváhagyja. Ezzel még precedenst sem teremtünk, hiszen jog szerint a „tulajdonos” én vagyok, s ő csak megtartaná azt, ami az ő nevében van. Úgy érzem, hogy az igazság is kérésem mellett áll. Ha ma egy hetvenéves ember – bizonyára fia meggyőződésén keresztül – megérti, hogy élete tartalma, ez a gyógyszerter, a nép államát illeti, akkor ez az ember megérdemli, hogy valamilyen szerény módon, a kizsákmányolás lehetősége nélkül tovább dolgozhassék. Aki apámat ismeri, bizonyíthatja, hogy hibái ellenére is, élete egyetlen tartalma a munka, s ha ettől megfosztom, a halálos ítéletet írom alá.”

Megérzésében nem tévedett. 1950-ben került sor a gyógyszerter államosítására. Édesapja még abban az évben agyvérzést kapott és meghalt. Emlékét az író megrázó novellája őrzi.

[65]

9. Örkény István levele gyógyszerterá ügyében

[38]

[Tovább a galéria oldalára](#) [39]

1950. január 17.

Jelzet: MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-59/1949. – *Eredeti, gépelt, aláírással.*

10. Minisztériumi feljegyzés a Csillag gyógyszerterá ügyében

[40]

[41]

[Tovább a galéria oldalára](#) [42]

1949. december 20.

Jelzet: MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-59/1949. – *Eredeti, gépelt, aláírással.*

11. Örkény István nyilatkozata az adótartozás átvállalásáról

[43]

[Tovább a galéria oldalára](#) [44]

1950. január 16.

Jelzet: MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-59/1949. – *Eredeti, gépelt, aláírással.*

A rekvirált gyógyszerter története azonban nem itt ér véget, a kommunista hatalomnak komoly szándékai voltak a forgalmas patikával. Az egykor sárga csillaggal megbélyegzett Örkény család Csillaghoz címzett gyógyszerterét az államosítást követően Vörös Csillagra keresztelték át. Ezt követően hozzáálltak a gyógyszerter átalakításához azzal a szándékkal, hogy a Blaha Lujza téren álló gyógyszerter legyen Magyarország első szovjet típusú mintagyógyszerterá,[66] melyet 1. számú, később 801. számú gyógyszerterárnak hívták. Az átépítés nem ment zökkenőmentesen. A gyógyszerterát az eredeti elképzelések szerint 1951 novemberében tervezték átadni, tehát jóval a „népek atyja”, Sztálin elvtárs 70. születésnapját követően, de a kazán és a bútorzat beszerzésének nehézségei miatt többször is elhalasztották a határidőt.[67] Viszont a személyi kultusz időszakának következő nagy eseménye, Rákosi elvtárs 60. születésnapja ideális időpont volt a „kapitalista kizsákmányolástól” megszabadított, a „dolgozó nép

szolgálatába állított” Vörös Csillag gyógyszertár átadására. Az 1952. március 15-én megrendezett ünnepélyes esemény jelentőségét mutatja, hogy a felújított gyógyszertárt személyesen *Ratkó Anna*[68] egészségügyi miniszter adta át a következő szavakkal: „A most megnyíló egyes számú gyógyszertár az első olyan gyógyszertárunk lesz, amelyet a szovjet tapasztalatok felhasználásával a mi viszonyainkra alkalmazva újonnan létesítettünk. [...] A gyógyszertár egész beosztása, felszerelése és munkamenetének megszervezése a gyors és pontos gyógyszerkiszolgálás követelményeinek megfelelően készült. Nem feledkezhetünk meg azonban arról sem, hogy az itt dolgozók számára szocialista módra a legkedvezőbb munkafeltételeket biztosítsuk. Külső formája is bizonyítja, hogy nem üzleti vállalkozás célját szolgálja, hanem a dolgozók egészségügyének szolgálatában álló intézmény.”[69]

A Vörös Csillag gyógyszertár 1951-ben, az épület „árkádósítása” előtt

Forrás: <http://www.fortepan.hu> [28]

A gyógyszertár díszítése a korszellemnek megfelelően került kialakításra: „*Tagadhatatlan, hogy a gyógyszertár leglátványosabb része az officina.* [70] *A falba beépített üvegszekrényben régi állványedényeket látunk, máshol a szocialista-realista művészet egy-egy remekbe készült szobrát: a Szovjet Katonát, Kenyérvágó asszonyt, A könyvet felmutató munkást.*”[71] Az 1956-os forradalom idején súlyosan megsérült gyógyszertárt 1959-ben ismét átépítették.[72]

A Vörös Csillag gyógyszertár 1956-ban, előtérben a Sztálin-szobor feldarabolása zajlik

Forrás: <http://www.fortepan.hu> [28]

A gyógyszerár 2017-ben
Forrás: a szerző saját felvétele

Az Örkény család történetével kapcsolatban köszönöm Radnóti Zsuzsának és Örkény Antalnak az értékes észrevételeket. Köszönöm a tanulmány elkészítésében nyújtott segítséget Ring Orsolyának, Czikkelyné Nagy Erikának és Nagy Gábornak.

- [1] Az egészségügy területén dolgozó gyógyszerész-kaderek helyzete. 1956. szeptember. 3. Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltár, Szakszervezetek Központi Levéltára, Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete, Titkárság, Egészségügyi Minisztérium, PTI-XII-42-1304.
- [2] 1948. évi XXX. törvény a gyógyszerészetről.
- [3] Az elhagyott gyógyszerárak listáját közölte a szaksajtó is: A hatósági kezelésben levő, továbbá a mai napig meg nem nyitott gyógyszerárakról. *Gyógyszerész Lapja*, 1948. február 16.
- [4] Olt Károly (1904–1985): kommunista politikus, 1945-től kezdődően az országgyűlés tagja. Emellett számos fontos tisztséget töltött be. 1947-től népjóléti miniszter, 1949-ben az Országgyűlés elnöke, majd az Elnöki Tanács titkára, 1950 és 1956 között pénzügyminiszter, 1956 és 1959 között miniszterelnöki titkárságvezető, 1959 és 1961 között az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke.
- [5] Vikol János (1911–1970): orvos, kommunista politikus. A második világháború alatt szovjet hadifogságba került, majd hazatérve belépett a kommunista pártba. 1945-től kezdődően a Népjóléti (később Egészségügyi) Minisztérium államtitkára, 1955-től főosztályvezetője.
- [6] Vikol János államtitkár nyilatkozata a gyógyszerárakról. *Világ*, 1948. december 23.
- [7] Ismeretlen személy.
- [8] Pintér (Porjesz) János (1890–1965): gyógyszerész, a Népjóléti, majd Egészségügyi Minisztérium munkatársa, egészségügyi tisztviselő. Köszönöm az információt Dobson Szabolcsnak.
- [9] MNL OL XIX-C-1-r-3172/A-79/1951. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban MNL OL), Az államigazgatás felsőbb szervei, Egészségügy, Népjóléti, Népjóléti Minisztérium, Üzemgazdasági főosztály, Gyógyszerárak felállítása és áthelyezése.
- [10] Az 1949. évi 20. tv. egyes ipari és közlekedési vállalatok állami tulajdonba vételéről (1949. december. 28.).
- [11] „Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt, hogy ezek az intézmények a magánszektorban végeredményben mindig bizonyos haszonszerzésre irányultak s e cél elérésének eszköze éppen a gyógyászati, illetőleg közegészségügyi feladatok ellátása volt. Ezeknek az intézményeknek az elsődleges célja (haszonszerzés) tehát gazdasági jellegű volt.” MNL OL XIX-C-1-r-3172/GY/3/1950.
- [12] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-38/1949.
- [13] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-39/1949.
- [14] Dragon István gyógyszerészt például azért rúgták ki a szigetszentmiklósi gyógyszerárából, mert nem szolgált ki egy vevőt E vitaminnal, jóllehet a Pest Megyei Nemzeti Vállalat is elismerte, hogy ennek az átmeneti gyógyszerhiány volt az oka. MNL OL XIX-C-1-r-3172/B/28/1951.
- [15] MNL OL XIX-C-1-r-3172/14/1950.
- [16] A cikk írója községi és intézményi fenntartás alá tartozó gyógyszerárakról beszél.
- [17] Szakmai krónika. *A Gyógyszerész*, 1948. január 16.
- [18] MNL OL XIX-C-1-r-3170/1-3/1949. Gyógyszerárak és gyógyszereszek ügyei.
- [19] Deér Ödön (1895–1981): gépészmérnök, gyógyszerész. A korábban apja, majd testvére tulajdonában álló budapesti *Jó Pásztor* gyógyszerár tulajdonosa.
- [20] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-15/1949.
- [21] Pokomándy Endre (?): gyógyszerész, az államosítás idején a kiskunfélegyházi *Szentháromság* gyógyszerár tulajdonosa.
- [22] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-26/1949.
- [23] Péri (sz. Perin) Béla (?): gyógyszerész, az államosítás idején az aszói *Isteni Gondviselés* gyógyszerár tulajdonosa.
- [24] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-30/1949.
- [25] Czira Jenő (1889–?): gyógyszerész, 1936-tól egészen az 1950-ben végrehajtott államosításig a gyövrári *Két Honvéd* gyógyszerár tulajdonosa.
- [26] MNL OL XIX-C-1-r-3172/C-3/1950.
- [27] Németsprónai Wolff Károly (1874–1936): jogász, országgyűlési képviselő, fővárosi törvényhatósági tag, m. kir. titkos tanácsos. A Horthy-korszak meghatározó keresztény politikusa fővárosi és országos szinten egyaránt. 1920-tól a Keresztény Községi Párt elnöke, később a Keresztény Nemzeti Egység Pártjának országgyűlési képviselője. A gazdasági világválság kezelésére 1931-ben létrehozott 33-as bizottság tagja.
- [28] Németsprónai Wolff Lajos (1889–?): gyógyszerész, 1944 előtt a Budapesti Gyógyszerész Testület elnöke, a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület alelnöke és az *Egyesített Gyógyszerészi Lapok* szerkesztője.
- [29] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-29/1949.
- [30] Tauffer Gábor (1886–?): jogász, ügyvéd, gyógyszerész, politikus. 1918 és 1935 között a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület alelnöke, majd 1941-ig elnöke. 1919 után a Keresztény Nemzeti Párt színeiben, az 1930-as évek végétől kezdve különböző szélsőjobboldali és nyilaskeresztes pártok jelöltjeként országgyűlési képviselő. Mint a Gyógyszerész Egyesület elnöke fontos szerepet játszott a zsidó gyógyszerészekre nézve hátrányos második zsidótörvény enyhítésében, amiért 1941-ben megbuktatták.
- [31] Löcherer Tamás (1895–1960): gyógyszerész, szakíró, szerkesztő. A két világháború között a *Gyógyszerészi Közlönynek*, az *Egyesített Gyógyszerészi Lapoknak* és a *Gyógyszerészek Évkönyvének* a szerkesztője. 1944 előtt a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület alelnökéként fontos szerepet játszott a zsidó gyógyszerészekre nézve hátrányos második zsidótörvény enyhítésében. 1945 után a Budapesti Gyógyszerész Testület elnöke és az Országos Gyógyszerész Egyesület társelnöke.
- [32] Koritsánszky Ottó (1882–1952): gyógyszerész, szakíró, szerkesztő. Szerkesztője volt a *Gyógyszerészi Hetilapnak*, a *Gyógyszerész Közlönynek*, a *Gyógyszerészek Zsebnaptárának* és a *Gyógyszerészek Évkönyvének*. A Tanácsköztársaság idején az Egészségügyi Népbizottság tisztviselőjeként a gyógyszerellátás megszervezéséért volt felelős. 1919-et követően fontos szerepet vállalt a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület újjászervezésében, melynek titkára, majd igazgatója lett. 1941-ben Tauffer Gáborral együtt megbuktatták.
- [33] Németsprónai Wolff Dezső (1882–1950): gyógyszerész, kormányfőtanácsos. Az államosítás idején a *József Főherceg* gyógyszerár tulajdonosa.
- [34] „A Wolff-család, úgy látszik, ma sem méltányolja, hogy a demokratikus államhatalom ilyen türelmes velük szemben. [...] Es ezek az urak tovább ülnek a gyógyszerárakban, mintha semmi sem történt volna. Patikáikat nem hirdették meg pályázatra. Basáskodnak, élnek, sőt jól élnek, miközben veszedelmes emelkedik a munkanélküliek száma.” József Főherceg Tábornagy Úr Ó Királyi Fensége udvari szállítója. *A Gyógyszerész*, 1948. július 31.
- [35] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-40/1949.
- [36] Koritsánszkyt a gyógyszerészek első Igazoló Bizottsága még igazolta, de a második igazolási eljárás során már megfédtek. Budapest Főváros Levéltára (továbbiakban BFL) XVII. Néphatalmi és különleges feladatokra alakult bizottságok. 1627. Igazolóbizottság (Gyógyszerész Szakma-Budapesti Gyógyszerész Testület stb.) 269/b., 596.
- [37] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-41/1949.
- [38] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-32/1949.
- [39] Török Árpád (1892–1983): gyógyszerész, szakíró. A hegyeshalmi *Nap* gyógyszerár tulajdonosa. 1944 előtt a *Gyógyszerészi Közlönyben* rendszeresen közölt cikkeket.

[40] A 12.200/1947. Korm. sz. rendelet és a 84.350/1947. B. M. sz. végrehajtási rendelet értelmében kitelepítéssel sújtandó, aki az 1941-es népszámlálás idején német nemzetiségűnek vallotta magát, aki Volksbund tag volt, aki német katonai alakult tagja volt, aki nevét német hangzásúra változtatta. HEINZ ERVIN–LAKATOS MIKLÓS: A magyarországi német kitelepítéshez használt névjegyzékek összeállításának körülményei. *Demográfia*, 2002. (45.) 1. 113–132.

[41] MNL OL XIX-C-1-r-3170/1-5/1949.

[42] TÓTH ÁGNES: *Telepítések Magyarországon 1945–1948 között*. A Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára. Kecskemét. 1993, 152–182.

[43] Piatsek Gyuláné sz. Iglauer Eleonóra (?): A pápai Órangyal gyógyszerész tulajdonosának, Piatsek Gyulának (1859–1933) az özvegye.

[44] A szövényes ügy további érdekessége, hogy később a KSH igazolást adott ki, miszerint Piatsek Gyuláné 1941-ben magyar anyanyelvűnek és nemzetiségűnek vallotta magát. Fellebbezést követően Piatsek Gyulánét igazolták. MNL OL XIX-C-1-r-3170/1-9/1949.

[45] Peczdold Károly (1889–1966): gyógyszerész. Az államosítás idején a pápai Órangyal gyógyszerészár felelős vezetője.

[46] Gyógyszerrelátó Nemzeti Vállalat 349. számú fiók. Látogatás az államosított „Órangyal” gyógyszerészárban. *Pápai Néplap*, 1949. július 24.

[47] Burger Zoltán (1897–?): gyógyszerész, az államosítás idején az aszói Magyar Király gyógyszerészár tulajdonosa.

[48] Magyarország 1948-ig léteztek ún. személyjogi és reáljogi gyógyszerészárak. Előbbiek korlátozott magántulajdont, utóbbiak tényleges magántulajdont képeztek, szabadon eladhatóak és örökíthetőek voltak. 1948-ban megszüntették a reáljogi gyógyszerészárakat, és kényvezényezni kellett a gyógyszerészárak személyjogúsítását.

[49] A Burger káderjelentésében is említett, a két világháború között elismerést kiváltó érdeme az lehetett, hogy az 1923-ban Ungváron csehszlovák állami alkalmazottak ellen elkövetett bombamerénnyel összefüggésbe hozták. Burgert először letartóztatták a csehszlovák hatóságok, végül szabadon engedték. A folyamatok hatóságai zaklatások miatt Burger menedékkérelmet kért és kapott Magyarországon. BOTLIK JÓZSEF: Magyar ellenállási mozgalmak Kárpátalján a csehszlovák uralom ellen II. *Honismeret*, 2000. (28) 4. 105–106.

[50] Bilkei Petreczky Tibor (?): gyógyszerész, az államosítás idején a pásztói Magyar Korona gyógyszerészár tulajdonosa.

[51] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-17/1949., illetve MNL OL XIX-C-1-r-3172/1-23/1949.

[52] MNL OL XIX-C-1-r-3170/1-14/1949.

[53] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1/1950.

[54] MNL OL XIX-C-1-r-3172/1/1950.

[55] Boros István (1913–1972): gyógyszerész. A világháború idején munkaszolgálatra osztották be Pusztavámra. Miután szintén gyógyszerész édesapja a holokauszt áldozata lett, átvette a család mátrafüredi gyógyszerészárát. Később katonagyógyszerészként, majd a Tolna Megyei Gyógyszertári Vállalat igazgató-főgyógyszerészeként dolgozott.

[56] MNL OL XIX-C-1-r-3172/B-3/1950.

[57] Hámori Sándor (?): gyógyszerész, az Országos Gyógyszerész Egyesület élére kinevezett miniszteri biztos. Hámori levelét teljes terjedelemben közli: MAJTÉNYI GYÖRGY – SZATUCSEK ZOLTÁN (szerk.): *A szabó túje és a cipész díkicse. Dokumentumok a kisipar és kiskereskedelem államosításának történetéből*. Magyar Országos Levéltár, Bp., 2001, 188–190.

[58] MNL OL M-KS 276-116-11-8.

[59] MNL OL M-KS 276. Az 1945 utáni munkáspártok iratai, Magyar Dolgozók Pártja, MDP központi szervei, 54. Titkárság, 1950. június 4., illetve Kempler Kurt: Adatok a hazai közfoglalmú gyógyszerészárak államosításának történetéhez. III. rész. Az államosítás és előkészítése. *Gyógyszerészet*, 1988. (32.) 4. 197–203.

[60] 1950. évi 25. számú törvényerejű rendelet a közfoglalmú gyógyszerészárak állami tulajdonba vételéről. MNL OL XIX-A Az államigazgatás felsőbb szervei, Központi (nem miniszteriális) kormányzati szervek iratai, 83-a-348/48-1950.

[61] Hegedűs István (?): az ÁKVGYNN munkatársa. Feltételezhetően munkáskáder, a gyógyszerésztörténeti szakirodalomban, és a gyógyszerészeti almanachokban nem találtam nyomát.

[62] Szakmai krónika. *A Gyógyszerészet*, 1949. február 28.

[63] Örkény Hugó (1879–1950): gyógyszerész, kormányfőtanácsos. Korábban több budapesti patika (*Szent Hermina, Apostol, Szent Kristóf, Szentlélek*) tulajdonosa is volt. 1927-ben vette meg a Rákóczi úti Csillag gyógyszerészár, mely az államosítás idején fiának, Örkény Istvánnak a tulajdonában állt.

[64] „Se akaratomnak nem tudtam érvényt szerezni, se tehetségemet kihasználni. Hiába tudtam, hogy író akarok lenni, apám patikus volt, s ahhoz ragaszkodott, hogy én is az legyek. S még ez se volt neki elég! Arra vágyott, hogy több legyek nála, s amikor patikus lettem, még egyszer egyetemre küldött, hogy vegyészernök is legyek. Újra várhattam négy és fél évig, amíg szívvel-lélekkel az írásnak szentelhetem magam.” RÉZ PÁL (szerk.): *Tengertánc - In memoriam Örkény István*. Nap Kiadó, Bp., 2004, 11.

[65] ÖRKÉNY ISTVÁN: Nincs bocsánat. In: *Jeruzsálem hercegnője. Elbeszélések, Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp., 1966, 169-174.*

[66] Az első szocialista gyógyszerészár. *A Gyógyszerészet*, 1952. március 1.

[67] MNL OL XIX-C-1-r-3172/Cs-12/1951.

[68] Ratkó Anna (1903–1981): kommunista politikus, 1948 és 1953 között népjóléti- majd egészségügyi miniszter, a Ratkó-korszak névadója.

[69] Ratkó Anna egészségügyi miniszter beszéde az 1. számú Vörös Csillag-gyógyszerészár megnyitására 1952. március 15-én. *A Gyógyszerészet*, 1952. április 1.

[70] Azaz eladótér.

[71] A Vörös Csillag-gyógyszerészár példamutató szerepe és hivatása. *A Gyógyszerészet*, 1952. május 1.

[72] RIMAY BÉLA: A 801-es gyógyszerészár. *Gyógyszerészet*, 1959. 6. sz. 228–233.

Címkék:

[Örkény István](#) ^[48]

[Sztálin](#) ^[49]

[egészségügy](#) ^[50]

[államosítás](#) ^[51]

Kiadás: 17. évfolyam (2017) 6. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/a-gyogyszereszek-allamositasanak-első-szakasza-avagy-orkeny-istvan-felajlanja-gyogyszereszek-az-hivatkozások>

Hivatkozások

- [\[1\] https://www.archivnet.hu/a-gyogyszereszek-allamositasanak-első-szakasza-avagy-orkeny-istvan-felajlanja-gyogyszereszek-az-hivatkozások](https://www.archivnet.hu/a-gyogyszereszek-allamositasanak-első-szakasza-avagy-orkeny-istvan-felajlanja-gyogyszereszek-az-hivatkozások)
- [\[2\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol/humnlolmks027601160011000801.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol/humnlolmks027601160011000801.jpg)
- [\[3\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol/humnlolmks027601160011000802.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol/humnlolmks027601160011000802.jpg)
- [\[4\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol/humnlolmks027601160011000804.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol/humnlolmks027601160011000804.jpg)
- [\[5\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol/humnlolmks027601160011000805.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol/humnlolmks027601160011000805.jpg)
- [\[6\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol/humnlolmks027601160011000806.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol/humnlolmks027601160011000806.jpg)
- [\[7\] https://www.archivnet.hu/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol](https://www.archivnet.hu/1-koos-zoltan-nyers-tervezete-a-gyogyszereszek-allami-kezesbe-vetelerol)
- [\[8\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949001.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949001.jpg)
- [\[9\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949002.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949002.jpg)
- [\[10\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949003.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949003.jpg)
- [\[11\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949004.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949004.jpg)
- [\[12\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949005.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949005.jpg)
- [\[13\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949006.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949006.jpg)
- [\[14\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949007.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949007.jpg)
- [\[15\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949008.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949008.jpg)
- [\[16\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949009.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949009.jpg)
- [\[17\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949010.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol/humnlolmks1r31702361949010.jpg)
- [\[18\] https://www.archivnet.hu/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol](https://www.archivnet.hu/2-pinter-janos-tervezete-a-gyogyszereszek-megreformalasarol)
- [\[19\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/3-kaderjelent-es-burger-zoltanrol/kaderjelent-es-burger-zoltanrol](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/3-kaderjelent-es-burger-zoltanrol/kaderjelent-es-burger-zoltanrol)
- [\[20\] https://www.archivnet.hu/3-kaderjelent-es-burger-zoltanrol](https://www.archivnet.hu/3-kaderjelent-es-burger-zoltanrol)
- [\[21\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/4-burger-zoltan-kerelme-gyogyszereszek-allamositasa-kapcsan/burgerkerelme1.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/4-burger-zoltan-kerelme-gyogyszereszek-allamositasa-kapcsan/burgerkerelme1.jpg)
- [\[22\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/4-burger-zoltan-kerelme-gyogyszereszek-allamositasa-kapcsan/burgerkerelme2.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/4-burger-zoltan-kerelme-gyogyszereszek-allamositasa-kapcsan/burgerkerelme2.jpg)
- [\[23\] https://www.archivnet.hu/4-burger-zoltan-kerelme-gyogyszereszek-allamositasa-kapcsan](https://www.archivnet.hu/4-burger-zoltan-kerelme-gyogyszereszek-allamositasa-kapcsan)
- [\[24\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-miniszteriumi-feljegyzes-es-dontes-burger-zoltan-gyogyszereszek-kapcsan/miniszteriumi-feljegyzes-es-dontes1.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-miniszteriumi-feljegyzes-es-dontes-burger-zoltan-gyogyszereszek-kapcsan/miniszteriumi-feljegyzes-es-dontes1.jpg)
- [\[25\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-miniszteriumi-feljegyzes-es-dontes-burger-zoltan-gyogyszereszek-kapcsan/miniszteriumi-feljegyzes-es-dontes2.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-miniszteriumi-feljegyzes-es-dontes-burger-zoltan-gyogyszereszek-kapcsan/miniszteriumi-feljegyzes-es-dontes2.jpg)
- [\[26\] https://www.archivnet.hu/5-miniszteriumi-feljegyzes-es-dontes-burger-zoltan-gyogyszereszek-kapcsan](https://www.archivnet.hu/5-miniszteriumi-feljegyzes-es-dontes-burger-zoltan-gyogyszereszek-kapcsan)
- [\[27\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/01_1910_fortepan_budapest_fovaras_leveltara_leveltari_jelzet_hu_bf1_xv_19.d.1.08.146.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/01_1910_fortepan_budapest_fovaras_leveltara_leveltari_jelzet_hu_bf1_xv_19.d.1.08.146.jpg)
- [\[28\] http://www.fortepan.hu](http://www.fortepan.hu)
- [\[29\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/02_1930_9_keresztyen_vilagkonferencia_fortepan_30366.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/02_1930_9_keresztyen_vilagkonferencia_fortepan_30366.jpg)
- [\[30\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/6-orkeny-istvan-felajlanja-gyogyszereszek-az-államosítás-70-születésnapjára/orkeny-felajlanja.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/6-orkeny-istvan-felajlanja-gyogyszereszek-az-államosítás-70-születésnapjára/orkeny-felajlanja.jpg)
- [\[31\] https://www.archivnet.hu/6-orkeny-istvan-felajlanja-gyogyszereszek-az-államosítás-70-születésnapjára](https://www.archivnet.hu/6-orkeny-istvan-felajlanja-gyogyszereszek-az-államosítás-70-születésnapjára)
- [\[32\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-hegedus-istvan-levele-a-magyar-dolgozok-partja-orszagos-kozpontjanak-politikai-bizottsaga-reszere/humnlolmks027601160011000807.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-hegedus-istvan-levele-a-magyar-dolgozok-partja-orszagos-kozpontjanak-politikai-bizottsaga-reszere/humnlolmks027601160011000807.jpg)
- [\[33\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-hegedus-istvan-levele-a-magyar-dolgozok-partja-orszagos-kozpontjanak-politikai-bizottsaga-reszere/humnlolmks027601160011000808.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-hegedus-istvan-levele-a-magyar-dolgozok-partja-orszagos-kozpontjanak-politikai-bizottsaga-reszere/humnlolmks027601160011000808.jpg)
- [\[34\] https://www.archivnet.hu/7-hegedus-istvan-levele-a-magyar-dolgozok-partja-orszagos-kozpontjanak-politikai-bizottsaga-reszere](https://www.archivnet.hu/7-hegedus-istvan-levele-a-magyar-dolgozok-partja-orszagos-kozpontjanak-politikai-bizottsaga-reszere)
- [\[35\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/8-jegyzo-konyv-a-csillag-gyogyszereszek-megtartott-vizsgalator/jegyzo-konyv1.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/8-jegyzo-konyv-a-csillag-gyogyszereszek-megtartott-vizsgalator/jegyzo-konyv1.jpg)
- [\[36\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/8-jegyzo-konyv-a-csillag-gyogyszereszek-megtartott-vizsgalator/jegyzo-konyv2.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/8-jegyzo-konyv-a-csillag-gyogyszereszek-megtartott-vizsgalator/jegyzo-konyv2.jpg)
- [\[37\] https://www.archivnet.hu/8-jegyzo-konyv-a-csillag-gyogyszereszek-megtartott-vizsgalator](https://www.archivnet.hu/8-jegyzo-konyv-a-csillag-gyogyszereszek-megtartott-vizsgalator)
- [\[38\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/9-orkeny-istvan-levele-gyogyszereszek-ugyeben/orkenylevele.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/9-orkeny-istvan-levele-gyogyszereszek-ugyeben/orkenylevele.jpg)
- [\[39\] https://www.archivnet.hu/9-orkeny-istvan-levele-gyogyszereszek-ugyeben](https://www.archivnet.hu/9-orkeny-istvan-levele-gyogyszereszek-ugyeben)
- [\[40\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/10-miniszteriumi-feljegyzes-a-csillag-gyogyszereszek-ugyeben/miniszteriumi-feljegyzes1.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/10-miniszteriumi-feljegyzes-a-csillag-gyogyszereszek-ugyeben/miniszteriumi-feljegyzes1.jpg)
- [\[41\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/10-miniszteriumi-feljegyzes-a-csillag-gyogyszereszek-ugyeben/miniszteriumi-feljegyzes2.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/10-miniszteriumi-feljegyzes-a-csillag-gyogyszereszek-ugyeben/miniszteriumi-feljegyzes2.jpg)
- [\[42\] https://www.archivnet.hu/10-miniszteriumi-feljegyzes-a-csillag-gyogyszereszek-ugyeben](https://www.archivnet.hu/10-miniszteriumi-feljegyzes-a-csillag-gyogyszereszek-ugyeben)
- [\[43\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/11-orkeny-istvan-nyilatkozata-az-adottarozas-atvallalasarol/orkeny-nyilatkozata.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/11-orkeny-istvan-nyilatkozata-az-adottarozas-atvallalasarol/orkeny-nyilatkozata.jpg)
- [\[44\] https://www.archivnet.hu/11-orkeny-istvan-nyilatkozata-az-adottarozas-atvallalasarol](https://www.archivnet.hu/11-orkeny-istvan-nyilatkozata-az-adottarozas-atvallalasarol)
- [\[45\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/04_1951_fortepan_16714.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/04_1951_fortepan_16714.jpg)
- [\[46\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/05_1956-os_forradalom_fortepan_46749.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/05_1956-os_forradalom_fortepan_46749.jpg)
- [\[47\] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/07_2017_benu_sajat.jpg](https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/07_2017_benu_sajat.jpg)
- [\[48\] https://www.archivnet.hu/cimkek/orkeny-istvan](https://www.archivnet.hu/cimkek/orkeny-istvan)
- [\[49\] https://www.archivnet.hu/cimkek/sztalin](https://www.archivnet.hu/cimkek/sztalin)

[50] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egeszsegugy>

[51] <https://www.archivnet.hu/cimkek/allamositas>